

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

ניסן התשפ"ה
מפטיר ויטף עוד דוד (שמואל ב ו)
פרקי אבות פרק א'

פרשת שמיני – שבת מברכין

מולד חודש אייר יהיה בליל שני בשעה 20, 30 דקות ו 2 חלקים.

עלון פרפראות בפרשה וחידושי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 91 פסוקים = אמן, בגד לבן, הלויים, מלאך

משה רבינו שימש בכל שבעת ימי המילואים בחלוק לבן. (ע"ז לד.)

נשור נא? לְשָׁלֵמִים וכו' כִּי הַיּוֹם הַזֶּה נִרְאָה אֱלֹהִים. (ט ד) אותיות אהרן מיכאל, שהאחד כהן גדול של מטה והשני כהן גדול של מעלה. (מנחה בלולה)

בפרשה 17 מצוות, מתוכן 6 מצוות עשה ו-11 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: בדיקת סימני בהמה וחיה • בדיקת סימני דגים • בדיקת סימני חגבים • טומאת שמונה שרצים • טומאת אוכלין • טומאת נבילה. לא תעשה: שלא יכנסו הכהנים למקדש מגודלי שער • שלא יכנסו הכהנים למקדש קרועי בגדים • שלא יצאו הכהנים מן המקדש בשעת עבודה • שלא להיכנס שתויי יין למקדש וכן שלא יורה שתוי • שלא לאכול בהמה וחיה טמאה • שלא לאכול דג טמא • שלא לאכול עוף טמא • שלא לאכול שרץ הארץ • שלא לאכול מיני שרצים דקים הנוולדים בזרעים ובפירות • שלא לאכול משרץ המים • שלא לאכול מן השרצים המתהווים מן הארץ.

בשנים פשוטות פרשת שמיני נקראת תמיד אחרי פסח. בשנים מעוברות, פרשת שמיני נקראת בידח עם פרשת פרה או פרשת החודש.

כתב הלבוש - ובמנחה מתחילין לומר פרקים מסכת אבות. ונראה לי הטעם, משום שבמסכת הזאת יש חמשה פרקים, ועם התוספתא שהוא 'שְׁנֵי חֻמְסִים' שהוא דומה להם הם ששה, שכולם מדברים בדברי תוכחה ומוסר לקבל עלינו עול תורה ומצות, וגם הפרק הראשון הוא מדבר בשלשלת קבלת התורה מדור לדור משה רבינו ע"ה עד סוף כל התנאים, לכן אומרים אותם באלו הששה שבתות שהם מזמן גאולת מצרים עד יום מתן תורה. ויש מקומות שאין אומרים אותם אלא פעם אחת עד שבועות, ויש מקומות שחוזרים ומתחילין לאמרם אחר שבועות ואומרים אותם כל ימי הקיץ; שכיון שהפסיקו לומר ברכי נפשי, אין חוזרין לומר אותו עד זמנו שהוא שבת בראשית. (לבוש או"ח תצג ד)

בפרשת שמיני מפטירין בשמואל ויטף עוד דוד וגו'. והיא שייכת לפרשה זו, מפני שיש בה ענין פרץ עוזה שקרב יותר מדאי אל ארון אלקים ונענש עליו, והוא דומה למיתת נדב ואביהו שהקריבו אש זרה לפני האלקים ונענשו עליו מיתה. (לבוש שם)

אייר הוא חודש זיו - רמז בשם החודש הזה שהוא ראשי תיבות אברהם יצחק יעקב ר'חל דהם סוד המרכבה (מגלה עמוקות), ואתי שפיר דאנו קוראים מסכת אבות בחודש הזה שהוא זמן לעורר זכות אבות, ואשריו לאדם שמתנדב בחודש הזה לקופת אבות העולם ישני חברון עיר הקדש ת"ו במהרה בימינו, ולקופת רחל אמנו זיע"א, ואם אין ידו משגת להתנדב יהיה גדול המעשה לקב"ץ על הגבאול"ת בחודש הזה כי הזמן גרמא, ותהיה לו למגן וצינה ומוצלח בכל עניניו יפרח כשושנה. הימים האלה שלאחר הפסח המה לאות ולמופת לכל השנה כולה, כי אם ירבה בהם בתורה ובמצות כן יהיה מראשית השנה ועד אחרית השנה וכן בהפכו ח"ו. (מועד לכל חי - ד' מה, סימן ז)

סגולה לפרנסה - מנהג ישראל מימים קדמונים לשבת אחרי הפסח, לאפות חלה בערב שבת בצורת מפתח והיא סגולה לפרנסה. והטעם הוא לפי שבעת הזאת כשאכלו ישראל מן המן, מהקרבת העומר ואילך לא אכלו עוד מן המן, והיו צריכין ישראל לפרנסה כי עד עתה היה להם המן. וזאת כידוע שלכל דבר יש שער, כמו שאנחנו מתפללין שיפתח לנו ה' יתברך שערי פרנסה. ומה השתרבב המנהג להיות עושין צורת מפתח על החלות, לרמז שיפתח לנו השם יתברך שערי פרנסה. (אוצר הסגולות בשם 'אוהב ישראל')

עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאֵתָהּ נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ. (תהלים קמ"ט) ראשי התיבות 'עֵינֵי כָל אֱלֹהִים' עולים לגימטריה 'אמן', מכאן רמז כי מי שהוא 'שומר אמונים' כלומר, שעניניו נשואות כל העת כדי לזכות לקדש שם ה' בעניית אמן, יזכה לנאמר בהמשך הכתוב: וְאֵתָהּ נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ, ולברכה שבפסוק הבא פֹתֵחַ אֶת יָדָךְ - שאף ראשי התיבות שלה עולות לגימטריה 'אמן'. (נחל איתן פר' תרומה)

בפרשת הקרבנות מופיעים שלשה סוגי קרבנות: אשה, מנחה ונסכים, קרבנות אלו מצטרפים לעתים - כבקרבת מוסף עמו יש להביא מנחה ונסכים. והנה ראשי התיבות של 'אשה, מנחה, נסך' הוא 'אמן', מכאן רמז כי הייחוד והתיקון שנעשה בביהמ"ק על ידי שלשה קרבנות אלו, הוא מעין הייחוד שנעשה על ידי עניית אמן המאחדת את שמותיו של הקב"ה. (שבטי י"ה)

טעם למניין ימי הספירה קודם מתן תורה מ"ט ימים - ע"פ מה שכתב הרב החיד"א טעם לגלות מצרים (בשם ילקוט דוד), דהתורה רוחנית, ואינה חלה על האדם שיש לו מחשבות רעות ויצר זונה (ולב רע), כי התורה כולה טהורה. וזהו שכתוב שאומות העולם לא יכלו לקבל התורה. ולכך הכניע הקב"ה את ישראל בגלות מצרים, להחליש כח היצר הרע אשר משכנו בחלל השמאלי שבלב, ותוכל לשכון בהם התורה (על ידי היצר טוב שהוא בחלל הימני שבלב) על כן סופרין קודם מתן תורה מנין מ"ט. מניין מספר ל"ב טו"ב. (בני יששכר ניסן מאמר יב)

וְאֵת שְׁעֵיר הַחַטָּאת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשָּׁה וְהָנָה שָׂרָף וַיִּקְצֹף עַל אֱלֹעֶזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנֹּתָרִים לְאֹמֶר. (י טו) מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן, מלמד שאף אהרן היה בקצפון. (ספרא) מה דָּרַשׁ דָּרַשׁ? ב' דרישות. אמר להם: אם שחטתם למה לא אכלתם? אם לא הייתם עתידין לאכול, למה שחטתם? מיד: וַיִּקְצֹף עַל אֱלֹעֶזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן. וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה. (ויקרא רבה פרשה יג סימן א)

חמש ההלכות שנשתכחו ממשנה רבנו וסימנך 'מנצפ"ך'.

מקושש - עצים, גוקב - שם ה', צלפחד - בנות צלפחד שביקשו נחלה, פסח - שני, כזבי - בת צור וזמרי בן סלוא. (הגר"א)

שאלות

- א. ויִקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וָאִבִּיהוּא אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמִימוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי י-הוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם. (י א) חז"ל מביאים מספר חטאים של נדב ואביהוא בגינם קיבלו את העונש הזה. והם רמוזים בתיבות 'אש זרה'.
- ב. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְכַהֲנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. (ט א) אמרו רז"ל מה הטעם שלא קרא לכל ישראל, לפי שרצה לגלות לו מעשה העגל (להודיע לאהרן שכפר לו הקב"ה על מעשה העגל שעשה) לכך לא רצה לפרסם אלא לצנועים ולזקנים. מה הטעם שלא אמר לו בינו לבין עצמו.
- ג. פסולי המוקדשים שנפל בהם מום כשהם חיים ונפדו, הותרו באכילה. מאילו דברים בכל אופן יהיו אסורים.
- ד. שמונה מיני טרפות נאמרו למשה מסיני, וסימנך 'ד'ין חנ"ק נפ"ש'.
- ה. וַיֹּאמֶר אֶל אֶהֱרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לַחֲטָאת (ט ב) פרש"י - להודיע שֶׁכָּפַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי עֵגֶל זֶה, עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל שֶׁעָשָׂה. מה הטעם שאהרן לקח עגל עבור קרבן 'חטאת' ואילו ישראל (בפסוק ג) לקחו עגל עבור קרבן 'עולה'.
- ו. ראייה בפרשה למאמר רז"ל (חולין ה:) בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן. פרש"י - שתאכל הבהמה דבר האסור לה. צדיקים עצמן לא כל שכן.
- ז. וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבֹתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. (ויקרא כג טו) מדוע אין מברכים ברכת 'שהחיינו' על מצוות ספירת העומר?
- ח. וְלָרִשֶׁע אָמַר א-לֵהִים מַה לָּךְ לִסְפֹּר חֲקֵי וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עָלַי פִּיךָ. (תהלים נ טז) באילו מקרים אלו אינו רשאי לענות אמן וסימנך: מה לך לספור חֲקֵי.
- ט. אִךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגֶּהֱרָה וּמִמַּפְרִיטֵי הַפֶּרֶסָה. (יא ד) באיזה מקרה בהמה שהיא מעלה גרה ומפריסה פרסה ואין אתה רשאי לאכול אותה. מה הטעם דכתיב מִמַּעַלֵי הַגֶּהֱרָה וּמִמַּפְרִיטֵי הַפֶּרֶסָה, ולא כתיב מִמַּעַלֵי הַגֶּהֱרָה וּמִפְרִיטֵי הַפֶּרֶסָה.
- ט. וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי י-הוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי י-הוָה. (י ב) פרש"י - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: לֹא מָתוּ בְנֵי אֶהֱרֹן אֲלָא עַל יְדֵי שֶׁהוֹרוּ הֶלְכָּה בִּפְנֵי מֹשֶׁה רַבָּן. לכאורה למה נענשו נדב ואביהוא על שהורו הלכה בפני רבם הלא משה רבינו בוודאי מחל על כבודו, במיוחד כאשר הוא היה דודם של נדב ואביהוא.
- י. וַיִּשָּׂא אֶהֱרֹן אֶת יָדוֹ [וַיִּדְוֶן] אֶל הָעָם וַיִּבְרַכֶּם וַיִּרְדּוּ מֵעֲשֵׂת הַחֲטָאת וְהָעֵלָה וְהַשְׁלָמִים. (ט כב) מה הטעם דכתיב יָדוֹ וקרי יָדָיו.
- כ. וַיִּשְׁחַט אֶת הָעֵלָה וַיַּמְצִאוּ בְנֵי אֶהֱרֹן אֵלָיו אֶת הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב. (ט יב) מה הטעם דכתיב הכא לגבי הדם וַיַּמְצִאוּ בכתיב חסר י', וגבי אימורים כתיב (ט יג) וְאֵת הָעֵלָה הַמִּצִּיאִו אֵלָיו בכתיב מלא.
- כ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר י-הוָה לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶפְבֹּד וַיֵּדַם אֶהֱרֹן. (י ג) פרש"י - קָבַל שָׁכַר עַל שְׂתִיקָתוֹ, וּמַה שָׁכַר קָבַל? שֶׁנִּתְחַד עִמּוֹ הַדְּבֹר, שֶׁנֶּאֱמָרָה לוֹ לְבַדּוֹ פִּרְשֵׁת שְׁתוּי יוֹן. לכאורה קשה דק"ל (שבת ל:) שֶׁאִין שְׂכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ עֲצָלוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ שְׁחֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קְלוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטָלִים, אֲלָא מִתּוֹךְ דְּבַר שְׂמִיחָה שֶׁל מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמָר: וְעַתָּה קַחוּ לִי מִנְּגֹן וְהָיָה כְּנָגֶן הַמִּנְּגֹן וַתְּהִי עָלָיו יָד י-הוָה. אָמַר רַב יְהוֹנָתָן: וְכֵן לְדָבַר הֶלְכָּה. כִּיצַד נִתְּיַחַד הַדִּיבּוּר אֶל אֶהֱרֹן וּשְׂרָתָה עָלָיו הַנְּבוּאָה הוּא הִיא אוֹנֵן וְאֵבֵל.
- ל. יוֹן וְשָׂכַר אֵל תִּשְׁתֵּה אֹתָהּ וּבְנֵיהָ אֹתָהּ בְּבִאָכֶם אֵל אֶהֱל מוֹעֵד וְלֹא תָמָתוּ חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם. (ט יט) מה הדין כהן שעבד שיכור משאר משקין המשכרין. (עבד כשהוא שיכור ולא מן היין כגון ויסקי וכדומה).
- מ. וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנִּבְחָלְתָם עָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים וְתִיץ טְמֵאִים הֵם וְטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם. (יא לה) מה הטעם דכתיב דוקא תַנּוּר וְכִירִים יותר מכלי חרס אחרים, ולמה אמר יִתְּץ ולא אמר יִשְׁכֹּר.
- נ. וְרֹאשֵׁיכֶם אֵל תִּפְרְעוּ וּבְגָדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ וְלֹא תָמָתוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף. (י ו) מה הטעם שהקב"ה יקצוף על כל העדה אם הכהנים יתאבלו.
- ס. וְאֵת הַדָּאָה וְאֵת הָאֵהָה לְמִינָהּ. אֵת כָּל עֶרֶב לְמִינָהּ. וְאֵת בֵּת הַיְעָנָה וְאֵת הַתַּחֲמָס וְאֵת הַשֶּׁחָף וְאֵת הַנֶּזֶץ לְמִינָהּ. לגבי עוף מצינו שנאמר בנקה לְמִינָהּ, בזכר לְמִינָהּ, מהו לְמִינָהּ. וכן בארבה כתיב אֵת אֵלָה מִקֵּם תֹּאכְלוּ אֵת הָאֲרָבָה לְמִינָהּ וְאֵת הַסַּרְגָּל לְמִינָהּ וְאֵת הַחֲגָב לְמִינָהּ. מהו שנאמר לְמִינָהּ או לְמִינָהּ.
- ע. שש מצות הן שמצותן מעומד וברכתן מעומד וסימנך 'עליך שלם'.
- פ. כתוב בזוהר הקד' (פר' פנחס) כי ע"י מעשה פנחס שלבש קנאה במדו לכבוד יוצרו זכה להתעבר בנשמת נדב ואביהוא.(עבודת ישראל). מה הטעם שנתגלגלו נדב ואביהוא בגוף אחד בפנחס ולא בשני בני אדם.
- צ. מסופר בגמרא (פסחים עו:) עֶבֶד לֹנִי עוֹבְדָא בִּי רִישׁ גְּלוּתָא בְּגָדִי וְנָדָב אַחֵר. מעשה בבית ראש הגולה שצלו בתנור כאחד גדי ודבר אחר, ולא אסר את הגדי משום ריחו של הדבר אחר. פרש"י - דְּבַר אַחֵר חֲזִיר. מה הטעם שקוראים לחזיר דבר אחר.
- ק. כָּל מִפְרָסַת פֶּרֶסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פֶּרֶסַת מַעֲלַת גֶּהֱרָה בְּהֶמְהָ אֹתָהּ תֹּאכְלוּ. (יא ג) אמרו רז"ל (חולין נט.) אלו הן סימני בהמה טהורה, כל בהמה שאין לה שינים למעלה וכל בהמה שפרסותיה סדוקות וכל בהמה שבשרה מהלך שתי וערב. ר' דוסא אומר, אם יש לה קרנים - בוודאי חיה טהורה היא. למה לא נמנו בתורה גם הסימנים הללו.
- ק. אֵת כָּל עֶרֶב לְמִינָהּ. (יא טו) אצל אליהו כתיב (מ"א יז ד) וְהָיָה מִהַנְּחֹל תִּשְׁתַּה וְאֵת הָעֶרְבִים צוּיִתִּי לְכַלְכֶּלָה שָׁם. מה הטעם שצויה הקב"ה על אליהו הנביא זכור לטוב להיות ניזון על ידי העורבים, שהוא עוף טמא והכל שונאין אותו ולא על ידי יונה או שאר עופות טהורים.
- ר. זֹאת הַחִיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֶמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ. (יא ב) מה הטעם שהתחילה התורה עם הדברים המותרים באכילה ורק אח"כ מפרטת את אלו שאסורים באכילה. והול"ל קודם סוּר מִרְעָה ורק אח"כ נִעְשֶׂה טוֹב.
- ש. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֶמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֻכְלָה הִנֵּנִי בְּנִבְחָלְתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב. (יא לט) מה הטעם דכתיב וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֶמָה, והול"ל וְכִי תָמוּת הַבְּהֶמָה. באיזה מקרה הבהמה אינה נבילה ואינה מטמאה ואפילו היא טריפה.
- ש. אין נשיאת כפים בפחות מעשרה. והכהנים מן המנין. (שו"ע או"ח קכא א) לפי שגם הם בכלל הברכה (טז). לכאורה למה זו דומה לדבר שבקדושה, הלא היא רק ברכה ככל הברכות.
- ת. מי שמת לו מת והוא מהמתים שראוי להתאבל עליהם חייב לקרוע עליו. (שו"ע יו"ד שמ א) וחיוב זה הוא מדרבנן, ואסמכוה אקרא מדכתיב אצל דוד (ש"ב יג לא) וַיִּקְרַע הַמָּלָךְ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וכתיב (מ"ב יט א) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמָּלָךְ תִּזְכָּרְתָּהּ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. (ערוך השולחן שם). מה הטעם שלא למדו אותו מקרא דאורייתא בפרשתנו (י ו) וּבְגָדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ. מה ההבדל בין פרימה לקריעה.

תשובות

- א. **אש** – הקריבו אש זרה. **שתויים** – נכנסו למשכן שתויי יין. (**שכינה** – שהיו מסתכלים בשכינה שנאמר וַיִּחַזְּזוּ אֶת הָאֵלֹהִים). זרע – שלא היו להם נשים ובנים. רחוצים – שנכנסו בלא רחיצת ידים ורגלים. הוראה – שהורו הלכה בפני משה רבן. (הרהרו – מתי ירשו את מקומם של משה רבנו ואהרן הכהן) ר"ת **אש זרה**. (חומת אנך) * באופן אחר – **אש** מן ההדיוט, **שתויי יין**, זנו מזיו השכינה, רווקים היו ולא נשאו נשים, הורו הלכה. (שתי דיות) ב. **בושה מכפרת** – כדאמרין (ברכות יב:) **כָּל הַעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבִירָה וּמַתְבַּיֵּשׁ בּוֹ – מוֹחֵלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו**. שְׁנָאֵמַר (יחזקאל טז גס): **לִמְעַן תִּזְכְּרִי וּבִשְׁתִּי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד פִּתְחוֹן פֶּה מִפְּנֵי כְלָמְתְּךָ בְּכַפְרִי לְךָ לְכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ נָאֻם אֶל־דִּנִּי וְ-הִנֵּה**. לפי שרצה הקב"ה שיתבייש בפניהם כדי שיתכפר לו. (רבינו אפרים) ג. גיזה ועבודה יהיו אסורים והעובר על זה לוקה. (רמב"ם הל' מעילה א) *
- ד. דרוסה, גפולה, חסרה, גטולה, קרועה, גקובה, פסוקה, שבורה. (חולין מג.) ר"ת **ד"ן חנ"ק נפ"ש**. (סמ"ג דף קמ"א ע"ב). במשנה, וכן בברייתא דבי רבי ישמעאל, מנו שמונה עשרה טרפות – הוסיפו עליהם עשרה תולדות. והרמב"ם מונה שבעים מיני טרפות.
- ה. הרהור הלב מכפרת עולה – בנ"י חטאו בחטא העגל במחשבה ולא במעשה דאמרו חז"ל (ע"ז ד.) **לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל אֲלָא לִיתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי תְשׁוּבָה**. לכן הביאו עגל לעולה. אהרן הביא עגל לחטאת לכפר על מעשה העגל לפי שחטא רק במעשה ומחשבתו היתה לשם שמים ומסר את נפשו כדי שלא יתחלל שם שמים אמר אהרן מִתּוֹךְ שְׂאֵנֵי בֹנֵה אוֹתוֹ וּמִתְעַצֵּל בְּמִלְאֲכָתִי, בֵּין קֶדֶ וּבֵין קֶדֶ מִשָּׁה בָּא. (תורת משה' להחט"ס)
- ו. **וְהִתְקַדְּשָׁתָם וְהִיָּתָם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הָרָמֵשׁ עַל הָאָרֶץ**. (יא מד) **וְהִתְקַדְּשָׁתָם** אם תקדשו עצמכם בכל מעשיכם תעשו גדרים וסייגים לבל תטמאו, אזי מובטחים אתם **וְהִיָּתָם קְדוֹשִׁים** שתזכו לשמירה מן השמים לבל תכשלו במאכלות אסורות. (אוה"ח)
- ז. זכר לחורבן בית המקדש היא. ומצוה שהיא רק לזכר לא מברכים עליה שהחינו. (כף החיים סימן תפט ס"ק ג בשם ה'בעל המאור') ועוד לפי שיש לנו צער על ביטול הקרבנות ואין מברכים שהחינו אלא במצוה שיש בה שמחה. (הר"ן סוף מס' פסחים והרשב"א – תשובה סימן קכו). **א"נ** ספירת העומר היא צורך יום טוב וסמכין על זמן דרגל. (הלבוש) (הרב בנימין בירנצוויג)
- ח. **חטופה**, קטופה, יתומה ר"ת **חָקִי** עליו נאמר **וְלִרְשָׁעֶ אָמַר אֶל־לֵהִים מַה לְּךָ לִסְפֹּר חָקִי**. (דברי אליהו) כתב השו"ע – לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו קודם שייסיים המברך וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר קריאת הנ"ן ואינו מוציאה בפה שתהא נכרת. ולא יענה אמן יתומה דהיינו שהוא חייב בברכה אחת ושלח ציבור מברך אותה וזה אינו שומעה אף על פי שידוע איזו ברכה מברך השליח ציבור מאחר שלא שמעה לא יענה אחריו אמן דהוי אמן יתומה. לא יענה אמן קצרה אלא ארוכה קצת כדי שיוכל לומר אל מלך נאמן ולא יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התיבה נשמעת כשמאריך יותר מדאי. (שו"ע או"ח קכד ח)
- ט. טהור הנולד מן הטמא – אסור. משום דכל היוצא מן הטמא טמא. (מדרש ספרא, תו"כ בכורות ו א) שבת לאסור אפילו מעלה ומפריס אם נמצאו במעי טמאה. ולזה דייק לומר **וּמִמִּפְרִיטֵי יוֹגֵו**, ולא אמר **וּמִפְרִיטֵי**. (אוה"ח)
- י. טעו נדב ואביהוא בהוראה ובדין לכן עונשם מרובה בשביל עצם ההוראה, שאף אם הרב מוחל על כבודו אין הרב יכול להצילו מן העונש, ולכן לא הועילה מחילת משה רבינו. (ושלל לא יחסר בשם שו"ת דברי מלכאל)
- י. ימין מגביה קצת למעלה מהשמאל (שו"ע או"ח קכח יב) לפיכך כתיב **ידו**. (ת"ת בשם הגהות מיימוני פ"ד ה"ג מתפלה). **א"נ ידו** כתיב להורות על ידו של הקב"ה שנשיאתו גם הוא עמם, שמסכים לברכה על ידם. (פענח רזא) *
- כ. כהן אחד מוליך את הדם מה שאין כן בהולכת האיברים שהוא בכמה כהנים ולכן הוא בכתיב מלא. (טעמא דקרא) *
- כ. כהן גדול היה אהרן ואין אבלות חלה עליו. (חידושים עה"ת לר"ת) שאף שאין הנבואה שורה מתוך עצבות נתייחד הדיבור אל אהרן, לפי שהיה רצונו מוסכם עם רצון בוראו, והצדיק עליו את הדין בשמחה. (צורה המור) ועוד שאמרו רז"ל (פול"ק יד:) הטעם שכהן גדול מקריב אונן הוא מוציאה בפה לדידיה כרגל דמי, ומכיון שכל ימות השנה לגבי כהן גדול הם כימי הרגל לכל אדם, וברגל עליו לנהוג בשמחה שייך שתחול עליו הנבואה. (אהלי תם) *
- ל. לוקה ועבודתו כשרה שאין חייבין מיתה אלא על היין בשעת עבודה ואין מחלל עבודה אלא שכור מן היין. (רמב"ם – הל' ביאת המקדש א ב)
- מ. מחזירים הם ואע"פ כן לענין קבלת טומאה דינם ככלי חרס התלושין והם מקבלים טומאה. והטעם שאמר **וְהָיָה** ולא אמר **וְיִשָּׁבֵר**, לומר שאין צריך לשברם לשברים קטנים, אלא יהרסם בעניין שלא יהיו ראויים למלאכתם הראשונה. (מושב זקנים בשם הרא"ש)
- נ. נראה כאילו לא נתקבלו לרצון הקרבנות שהקרבנתם בעד העם. (דעת זקנים) **א"נ** לפי שהיו שלוחי צבור וש"צ שטעה סימן רע לשולחיו. (פענח רזא, בעה"ט) *
- ס. ספק זכר או נקבה נאמר **לְמִיָּהוּהוּ**, הכוונה ששם המין משמש גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה (אהלי תם), כל מקום שנאמר בו **לְמִיָּהוּהוּ** בודאי ידוע שהוא נקבה, **לְמִיָּהוּ** בודאי ידוע שהוא זכר. (חידושי ר"ת עה"ת) *
- ע. עומר, לבנה בחדושה, **ציצית**, **שופר**, **לולב**, **מילה**. כי במצוות אלו כתוב לכם. וסימנך **עֲלֵיךְ שֵׁלֶם**. (אבודרהם – ברכות השחר) *
- פ. פלגא גופא היו נדב ואביהוא כל אחד (תרי פלגא גופא נצח והוד – צנפת פענח) לפי שלא נשאו נשים – לפיכך נתגלגלו בגוף אחד. (מנחת יהודה בשם הזוהר)
- צ. צרעת דבקה בחזירים, וצרעת נקראת דבר אחר, דאיתא בגמרא (שבת קסט:) רב ושמאאל דאָמְרִי תַרְנֻיָּהוּ: האי מאן דַּעְבִּיד מִלְתָּא [הקזת דם] לִיטְעוּם מִיָּדִי וְהָדָר לִיפּוֹ. [שיטעם משהו ואח"כ יצא החוצה] דָּאִי לֹא טְעִים מִיָּדִי [שאם לא יטעם דבר], אִי פִּגְעַ בְּשִׁכְכָּא - יִרְקִי אֶפְיָה [אם יפגוש במת יוריקו פניו]. אִי פִּגְעַ בְּמָאן דְּקָטַל נִפְשָׁא - מָיִת [אם יפגוש במי שהרג את הנפש ימות]. אִי פִּגְעַ בְּדָבָר אַחֵר - קִישָׁה לְדָבָר אַחֵר [אם יפגוש בחזיר קשה לצרעת]. פרש"י - שהחזירים מנוגעים הם כדאמרין בקדושין (ד' מט:) י' קבים נגעים ירדו לעולם תשעה נטלו חזירים. לכך כנינו את החזירים דבר אחר ע"ש הצרעת שדבקה בהם. (רבי ישעיה פיק) **א"נ** פְּדִי שָׁלָא לְנִפְזֹר שְׁמוֹ בְּפִנֵּי הַתִּינוּקוֹת וְיִדְרְשׁוּ וְיִשְׁאָלוּ עָלָיו וְיָבִאוּ לִידֵי אֲכִילָה, כְּמוֹ שְׂאִין זֹכְרִין שֶׁם לָקַם בְּפִסְחָא מִטְעַם זָה. (ספר התשבי אות ד) **א"נ** לפי שהחזיר בשעה שהוא רובץ הוא פושט טלפיו לומר: ראוני שאני טהור (ילקו"ש – תהלים פ) לכך נקרא דבר אחר לפי שהוא אחד בפה אחד בלב. (מדשן ביתך בשם ר' ישעיה פיק) וכתב הרמב"ן (יא יג) שחלב החזיר אם ינק היונק ממנו יהיה אותו הנער מצורע.
- ק. קטנים הם ואין ניכרים קרנים ושיניים, רק כשגדלים. ועוד שאין לנקבה קרנים רק לזכר. (הרוקח) חיה או בהמה שהבשר מתחת לעצם הזנב שלה מסודר בשתי וערב, מאחר ויש יוצאי דופן שיש להם סימן זה והם טמאים, לכך לא מנה אותם.
- ק. קטיגוריא לימד על ישראל שהם בניו של מקום ולא ריחם עליהם, לפיכך נענש מידה כנגד מידה שניזון על ידי עורב שהוא אכזרי על בניו. לפי שהקב"ה אוהב מי שמלמד זכות על בניו (מיכה ז יח) **כִּי תִפְצֵץ תִּפְצֹד הוּא**. (מנחת יהודה) וכן רצה לרמוזו לאלהיו כי בזמן שישראל עושין רצונו של מקום הם גיזונים מהמושבו, והתמצית לעכו"ם. ובזמן שאין עושים רצונו של מקום, עבדים נוטלים חלק בראש. והרמז לו בזה כי עוף טמא כלכל אותו. (מנחת יהודה בשם עבודת הקדש) *
- ר. ראוי היה שלא לאכול שום בעל חיים, עד שבאה התורה והתירה אותם כשיש עליהם סימני כשרות. ואיתא בגמרא (פסחים מט:) עם הארץ אסור באכילת בשר. **זֶה הַחֲקִי אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ סִלַּת תּוֹרָה** רמז שעם הארץ אסור באכילת בשר. (נפלאות חדשות) ללמדנו שעצם אכילת בעל חיים הוא חידוש. לכך התורה התחילה בדברים המותרים באכילה בחיה בבהמה דגים וחגבים. (חת"ס)
- ש. שחוטה אינה נבלה ואפילו נמצאת טריפה, אבל בנבלת בהמה טמאה לא הזכיר בה מיתה לפי שאפילו אם נשחטה הרי היא נבלה ומטמאה, וחכמים דרשו מן הַבְּהֵמָה מקצת בהמה מטמאה ומקצתה אינה מטמאה זו ששחטה טהורה מידי נבילה. (רשב"ם) *
- ש. שכינה אינה שורה בפחות מעשרה. ולכן היא דומה לדבר שבקדושה, שאינה אלא בעשרה, דכיון דכתיב (במדבר ו כז) **וְאֲנִי אֲבָרְכֶם** – אם כן צריך השראת השכינה. (ערוך השולחן – או"ח סימן קכח סעיף ח)
- ת. תפר הוא מקום החיבור בתפירה שנפרם נקראת פרימה. הקריעה היא בבגד עצמו. וכן אמרו חז"ל (סוטה ז.) **נִכְהֵן אוֹתָם בְּבִגְדֵיהֶם**. אם נקרעו הבגדים – נקרעו. ואם נקרעו התפריים – נקרעו. לכך הביאו ראיה מהפסוקים שכתוב בהם קריעה ולא פרימה. (מנחת יהודה)

מקורות / חידודים *

- א. נמצא אש מלפני י-הנה נתאכל אותם - בגימטריא זה הנפש . אותם מלא וי"ו שחטאו בשישה דברים אש זרה. הורו בפני רבם. שתויי יין. בנים לא היו להם. נתנו עיניהם בפרנסות. לא נטלו עצה. (בעה"ט)
- ג. כל קדשי מזבח בין קדשי קדשים קלים אסורין בגיזא ועבודה שנאמר (דברים טו יט) **לא תעבד בקבך שוֹרְךָ וְלֹא תִגְזוּ בְכוֹר צִאֲנֶךָ**. והוא הדין לשאר קדשים והגזוז את השור או העובד בצאן לוקה מן התורה ותולש אינו כגזוז ויראה לי שאינו לוקה עד שיגזוזו כדי רוחב הסיט כפול לא יהיה זה חמור משבת. (רמב"ם שם)
- י. כתיב **ידו** לשון יד יחידה ללמד על נשיאת כפים שיהא באופן שיהיו שתי הידים כאילו הם יד אחת דהיינו שיחבר את האצבעות שתיים כאלו היו רק ה' אצבעות שביד אחת ובאופן שיהיו חמשה חרכים כדכתיב (שה"ש ט) **מִצִּיץ מִן הַתְּרָפִים**, דהיינו שישא אותם באופן שיעמידם על חציין דהיינו להיות נראין כחמשה. **ידו** חסר הוא אותיות יו"ד. (רזא דמאיר) וכתב רבינו בחיי ומה שאמרו רז"ל **ידו** כתיב, לפי שהיה הימין יותר נכבד מן השמאל לענין נסתר, נגלה אצל היחידים, וע"כ אמרו מקבלי האמת ידו כתיב, ואז תתקיים המקרא והמסורה ידיו ידו.
- הגביה ימין על השמאל ובכך הגביר את החסד על הדין והיתה זוה ברכה כפולה ומכופלת. (רבינו בחיי)
- תרגום יונתן - וְיִסְמְדוּ אֶתְרֵן יְתִי פְרָמִין דְּדִי בְּסִידְרָא תְּדָא יְתִי מְיִנְיָה עַל שְׁמָאֲלִיהָ. (ויקרא טו כא) היינו דבק חזק. (פרדס יוסף)
- נִשְׂאָה אֶתְרֵן אֶת יְדו [נְדִיו] אֶל הָעַם וַיִּבְרְכֶם**. לכאורה כאן לא היה הציווי של ברכת כהנים. אולם כבר בארנו בפ' הפסוק (שמות יז יב) **וַיִּדֶי מִנְּשָׂה קְבָדִים** עפ"י הזוה"ק שהיו ידיו מכובדים. וז"ש **וְהָיָה כְּאִשְׁרֵי רַיִם מִנְּשָׂה יְדו וַיִּבְרַח יִשְׂרָאֵל**. כי כן כח הצדיק בהרמת ידיו לבד יכול גם כן להשפיע להוריד חסדים. וזה ג"כ הפירוש **נִשְׂאָה אֶתְרֵן אֶת יְדו [נְדִיו]** בהרמת ידיו לבד בלי שום ברכת כהנים היה מברכס. (תפארת שלמה עה"ת)
- מוֹבָא בְּשׁו"ע** (או"ח קכח כו) בשעה שמברכין אין לומר שום פסוק אלא ישתקו ויכוֹנוּ **לברכה**. דבר זה נלמד מן הפסוק שלפנינו, כי קודם שנשא אהרן כפיו הרים יד אחת אל העם כדי לסמן ולהורות להם לכוון לבם לברכתו. ולא רמז מכן הקרי **נְדִיו** שהרי נשא את שתי ידיו לברכס. (משיב דבר לנצי"ב)
- כ. כשהיו מוליכין האברים מבית המטבחים לא היו מוליכים אותם למזבח אלא נותנים אותם מחצי כבש ולמטה במזרח ומפיסין פייס אחר מי מעלה אותם ממקום הנחתן בכבש למזבח. והיו עושין כן משום ברוב עם הדרת מלך. (ברטנורא – משנה יומא פרק ב ד)
- כ. **שֶׁאִין שְׂכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ עֲצָלוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ שְׁחֻק וְלֹא מִתּוֹךְ קָלוֹת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂיָחָה וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטָלִים, אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבָר שְׂמִיחָה שֶׁל מִצְוָה**. נקיט כל אלה כנגד ד' יסודות אשר דברים אלו נמשכים מהם, **דְּעֲצָלוֹת וְעֲצָבוֹת** מיסוד העפר, **וְשְׁחֻק** מיסוד האש, לכך המשחק פניו מתאדמים מתגבורת החום בו, וְקָלוֹת רֹאשׁ מיסוד המים שהם קלי המרוץ, ומיסוד זה נמשכים הרהורים של זנות אשר על ידם יבא האדם לקלות ראש, אבל **שְׂיָחָה וְדְבָרִים בְּטָלִים** נמשכים מיסוד הרוח שהם דבור וידוע דרוחא ממללא. ומה שאמרו **וְכֵן לְדָבָר הֶלְכָה וְכֵן לְחֵלוֹם טוֹב** נמצא השמחה טובה להשראת שכינה ולמראה חלום ולדבר הלכה, ונראה לי בס"ד לרמוז שלשה אלה ב'**שְׂמִיחָה**' ראשי תיבות שכינה מראה חלום הלכה שכולם צריכין **שְׂמִיחָה**. (בן יהוידע – שבת ל:)
- ג. **וַעַל כָּל הַעֲדָה יִקְצֹף**. יהיה קצף. שאין ראוי לומר שיחול העונש שלהם על ישראל שאין הקב"ה מעניש אומה בעון אומה אחרת, והכהנים עם בפני עצמן הם, ואין הכוונה שיקצוף השם על ישראל אם יפרעו הכהנים ראשיהם ויפרמו בגדיהם, אבל פירושו יחול הקצף על כלל ישראל כאשר יצטרכו להתאבל ולבכות עליהם, וכמוהו (שמואל ב ב) **וַיֵּאָרֶקֶם בְּתִבְרֵיהֶם**, שפירושו ויהי אור, וכן בכאן יקצוף יהיה קצף. וכשם שמצינו במשה רבינו ע"ה (דברים לד) **וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִנְּשָׂה בְּעֶרְבַת מוֹאָב**, גם באהרן (במדבר כ) **וַיִּבְכּוּ אֶת אֶתְרֵן שְׁלִישִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל**, כן אמר בכאן **וַאֲחֵיהֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכִפּוֹ אֶת הַשָּׂרָפָה**, כי בידוע שאין בכל ישראל גדולים במעלה כנדב ואביהוא שהיו במדרגה עליונה על כל הזקנים אחר משה ואהרן, הוא שכתוב (שמות כד) **וְאֵל מִנְּשָׂה אָמַר עֲלֶה אֵל יְהִינָה אִמָּה וְאֶתְרֵן נָדָב וַאֲחֵיהֶם וְשִׁבְעֵיהֶם מִזִּמְנֵי יִשְׂרָאֵל**, ועוד הוסיפו והגדילו בבכיתם עליהם יותר ממה שעשו למשה ואהרן, לפי שהמצוה היתה להם מאת משה רבינו ע"ה כאמרו **וַאֲחֵיהֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכִפּוֹ אֶת הַשָּׂרָפָה**, כן כתב רבינו סעדיה ז"ל. (רבינו בחיי)
- ע. 'והיית לברך עליו (על הציצית) מעומד. ושש מצות הן שברכתן מעומד סימן להם 'עליץ שלם': עומר, לבנה בחדושה, ציצית, שופר, לולב, מילה. כי באלו הוא כתוב **לָכֶם**. בעומר ויספרתם **לָכֶם** (ויקרא כג, טו) וכן בלבנה (שמות יב, ב) **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם**, וכן בציצית **וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית** (במדבר טו, לט) וכן בשופר **יוֹם תְּרוּעָה יְהִינָה לָכֶם** (במדבר כט, א) וכן בלולב **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם** (ויקרא כג, מ) וכן במילה **הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר** (בראשית יז). ואנו למדין חמשתן בגזירה שוה מ-**לָכֶם** הכתוב גבי עומר, וספירת העומר מעומד שנאמר **מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה** (דברים טז, ט) אל תקרי **בְּקִמָּה** אלא **בְּקוֹמָה** קרי ביה בקימה. ויש מצות אחרות שמברכין עליהן מעומד למצוה מן המובחר ואם לא בירך מעומד אין לחוש כגון הלל ומקרא מגלה וסוכה וי"א כלל לזה כי כל מצוה שאין בה הנאה מברכים עליה מעומד'. (אבודרהם – ברכות השחר)
- ס. כתב הנצי"ב בהעמק דבר (ויקרא יד) **לְמִינֵיהוּ** משמע מיעוט, למינהו ולא אחר, ולא נתרבה בו אלא מין אחד, וכשאומר **לְמִינֵנוּ** נתרבו שני המינים. (אהלי תם)
- ק. **וְהָיָה הַדָּבָר הַזֶּה עַל יְדֵי הָעוֹרֵבִים וְלֹא עַל יְדֵי עוֹפוֹת אַחֲרֵיהֶם** להודיע גדולתו של הקדוש ברוך הוא שמשנה הטבעיים בעבור הצדיק כי העורב אכזרי על בניו וכל שכן על אחרים ועם כל זה עתה נהפך לאוהב להביא טרף לאליהו זכור לטוב. (בן יהוידע – חולין ה.)
- וכתב הקהלת יצחק **למה דוקא העורב כלכל את אליהו הנביא**, דהנה אליהו הנביא היה מן הכת הנלהבים [וכדאיתא בסנהדרין (ק"ג ב') אליהו קפדן הוה], לכן צוה הקב"ה שהעורבים יכלכלנו להורות לו שילמוד מהם שאף שהעורבים הם אכזרים מכל מקום הם מרחמים עליו ומביאים לו לאכול, וכל שכן שאליהו צריך לרחם על ישראל ולתת להם מים. (שיחות עבודת הלו"ח)
- ש. **וְכִי יָמוּת מִן הַהִמָּה**. היה ראוי שיאמר וכי תמות, אבל אילו אמר כן היה במשמע שאין הנבלה מטמאה במגע אלא כשהיא שלמה כולה, אבל חלק ממנה אינו מטמא, וכשאמר וכי ימות יורה שאף חלק ממנה מטמא במגע, ועל כן הזכיר **וְכִי יָמוּת מִן הַהִמָּה** בלשון זכר, והנה הוא כלשון וכי יפול מנבלתם, שהרי נבלה לשון נקבה הוא, והזכיר יפול בלשון זכר על החלק ממנה. ודרשו רז"ל הנוגע בנבלתה, והאוכל מנבלתה, להוציא הקרנים והטלפים והעור והשער והעצמות. וכן מצינו בישראל שהביאו כמה כלים של עור ממחנה מדין והכתוב הכשירים בהזאת מי נדה, ואילו היה עור נבלה מטמא כבשר נבלה עצמה לא היה מספיק להם שום הכשר שהרי נבלה אין לה הכשר. וכן מצינו בשלמה ע"ה שעשה כסא של עצמות, הוא שכתוב (מלכים א י) **וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא שֶׁן גָּדוֹל**, והוא עצם הפיל. (רבינו בחיי)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
 התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת